**Jacek Adamek**
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

# UBÓSTWO JAKO PRZESŁANKA FUNKCJONOWANIA ISLAMSKICH PODMIOTÓW MIKROFINANSOWYCH[1]

## Wstęp

Ubóstwo należy traktować jako zjawisko ekonomiczne, polityczne i społeczne dotykające każdą nację, kulturę czy cywilizację. Jest wielowymiarowym problemem, którego rozwiązanie powinno być obszarem aktywności zarówno osób dotkniętych tym stanem, jak i społeczności, organizacji i instytucji tworzących środowisko, w którym one funkcjonują. Walka ze zjawiskiem ubóstwa może przybierać różne formy i oblicza. Wśród nich ważne miejsce zajmują działania skierowane na tworzenie warunków sprzyjających wzrostowi gospodarczemu, a co za tym idzie podniesieniu dochodów i standardu życia osób ubogich, a także bezpośrednia pomoc niesiona ubogim, często przyjmująca charakter prywatnej pomocy charytatywnej.

Jednym z oblicz ubóstwa, jego czynnikiem sprawczym a zarazem konsekwencją, jest wykluczenie finansowe, którego aktualne definicje opierają się na założeniu, że zjawisko to jest kategorią szerszą od geograficznych ograniczeń wykorzystania usług finansowych. Mając wiele wymiarów, wykluczenie owo wiąże się z identyfikacją barier dostępu i użycia podstawowych produktów podmiotów działających w głównym nurcie pośrednictwa finansowego, leżących m.in. po stronie warunków dostępu, ceny, działań marketingowych czy braku skłonności do ich użycia[2].

[1] Treść artykułu jest rezultatem badań autora nad problematyką mikrofinansów islamskich, opierając się m.in. na wybranych fragmentach monografii pt. *Mikrofinanse islamskie – założenia, produkty, praktyka*, która zostanie wydana w 2010 r. przez wydawnictwo CeDeWu.

[2] G. Gloukoviezoff definiuje zjawisko wykluczenia finansowego, jako „proces, w którym jednostkę dotykają trudności w dostępie i/lub wykorzystaniu praktyk bankowych ograniczające jej normalne funkcjonowanie w społeczeństwie" (Gloukoviezoff 2004, s. 2). W podobnym nurcie pozostaje definicja zaproponowana w Raporcie Komisji Europejskiej, stwierdzająca, że „wykluczenie finansowe odnosi się do procesu, w którym ludzie spotykają trudności w dostępie i/lub wykorzystaniu usług i produktów finansowych oferowanych w ramach głównego nurtu rynku finansowego, dostosowanych do ich potrzeb i umożliwiających im prowadzenie normalnego życia w społeczeństwie, którego są członkiem" (European 2008, s. 9).

W zbiorze narzędzi ograniczania zjawiska wykluczenia finansowego dotykającego w głównej mierze ludzi ubogich ważne miejsce odgrywa idea mikrofinansowania i praktyczna jej implementacja realizowana przez tzw. podmioty mikrofinansowe, których sens funkcjonowania oraz cele strategiczne w bezpośredni sposób łączą się z działaniami wychodzącymi naprzeciw zjawisku wykluczenia finansowego, społecznego i ubóstwa. Tezę tę potwierdzają autorzy raportu przygotowanego dla Komisji Europejskiej, wskazując: „[...] mikrofinanse mogą być narzędziem walki z wykluczeniem społecznym i finansowym, pomagając powstrzymywać i ograniczać wszelkie ich wymiary – biedę, niski poziom dochodów, brak zatrudnienia, traktowane jako główny komponent i powód tego wykluczenia" (European 2007, s. 3).

Mając na uwadze powyższe, definiuje się cel artykułu, którym jest próba ukazania ubóstwa jako przesłanki funkcjonowania islamskich podmiotów mikrofinansowych. Realizacja tego zamierzenia opiera się na trzech elementach. Są nimi:

- prezentacja statystyk charakteryzujących zjawisko ubóstwa w krajach muzułmańskich,
- przybliżenie islamskiego podejścia do ubóstwa, determinującego sposób wykorzystania narzędzi jego ograniczania,
- charakterystyka pożądanych cech islamskich podmiotów mikrofinansowych, będących odpowiedzią na wyzwania, jakie stawia przed nimi niski poziom zamożności milionów muzułmanów oraz idea mikrofinansowania, traktowana jako ważny instrument ograniczania biedy wśród wyznawców islamu.

## 1. Ubóstwo wśród muzułmanów – rys statystyczny

Szacuje się, że niemal 35% światowej populacji muzułmanów (sięgającej aktualnie ponad 1,6 mld wiernych) to osoby biedne (*Islamic* 2008b, s. 2). W największym kraju muzułmańskim, Indonezji, ponad połowa wyznawców islamu, tj. 128 mln ludzi, żyje za mniej niż 2 USD dziennie, a każde z takich państw jak Indie, Bangladesz, Pakistan zamieszkuje ponad 100 mln muzułmanów, których pozycja społeczno-ekonomiczna mieści się poniżej krajowej linii ubóstwa. Dane Islamic Development Bank (IDB) wskazują, że tylko w pięciu jego krajach członkowskich, tj. Indonezji, Bangladeszu, Pakistanie, Nigerii i Egipcie żyje łącznie ponad 528 mln ubogich, przy czym muzułmanie stanowią około 95% mieszkańców tych państw (*Key* 2009, s. 9, Obaidullah, Khan 2008, s. 9). Przyjmując za miarę ubóstwa corocznie prezentowany przez UNDP wskaźnik Human Poverty Index (HPI), można stwierdzić, że wśród krajów rozwijających państwa muzułmańskie, będące członkiem IDB, zajmują jedne z ostatnich miejsc pod względem wartości tej miary[3].

[3] Wyczerpująca prezentacja tych danych znajduje się w: (UNPD 2007, s. 238-242).

**Poziom ubóstwa oraz dostęp do usług finansowych muzułmanów zamieszkujących kraje będące członkami Islamic Development Bank**

| Państwo | HPI (pozycja) | Indeks ubóstwa (% populacji) | | | Dostęp (% populacji) | Ubodzy muzułmanie mln osób |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | | < 1 USD/dz. | < 2 USD/dz. | KLU | | |
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 |
| 1. Afganistan | - | - | - | 53 | - | 16,5 |
| 2. Albania | - | - | - | 25 | 34 | 0,9 |
| 3. Algieria | 46 | 2,0 | 15,1 | 25 | 31 | 5,0 |
| 4. Arabia Saudyjska | - | - | - | - | 62 | - |
| 5. Azerbejdżan | - | - | - | 49 | 17 | 3,9 |
| 6. Bahrajn | - | - | - | - | - | - |
| 7. Bangladesz | 85 | 36,0 | 82,8 | 45 | 32 | 122,0 |
| 8. Benin | 90 | 30,9 | 73,7 | 33 | 32 | 5,8 |
| 9. Brunei | - | - | - | - | - | - |
| 10. Burkina Faso | 101 | 27,2 | 71,8 | 45 | 26 | 10,0 |
| 11. Czad | 100 | - | - | 80 | - | 8,0 |
| 12. Wybrzeże Kości Słoniowej | 82 | 14,0 | 48,8 | 37 | 25 | 6,5 |
| 13. Dżibuti | 52 | - | - | 50 | - | 0,2 |
| 14. Egipt | - | - | - | - | 41 | - |
| 15. Gabon | 50 | - | - | - | 39 | - |
| 16. Gambia | 86 | 59,3 | 82,9 | - | 21 | 1,4 |
| 17. Gwinea | 96 | - | - | 40 | 20 | 3,9 |
| 18. Gwinea Bissau | 92 | - | - | - | - | - |

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| 19. Indonezja | 41 | 7,5 | 52,4 | 17 | 40 | 128 |
| 20. Iran | 35 | 2,0 | 7,3 | 40 | 31 | 5,0 |
| 21. Irak | - | - | - | - | 17 | - |
| 22. Jemen | 77 | 15,7 | 45,2 | 45,2 | 14 | 9,7 |
| 23. Jordania | 11 | 2,0 | 7,0 | 30 | 37 | 0,4 |
| 24. Kamerun | 61 | 17,7 | 50,6 | 48 | 24 | 8,8 |
| 25. Katar | 13 | - | - | - | - | - |
| 26. Kazachstan | - | - | - | 19 | 48 | 2,9 |
| 27. Kuwejt | - | - | - | - | - | - |
| 28. Komory | 56 | | | 60 | 20 | 0,4 |
| 29. Kirgizja | - | - | - | 40 | 1 | 2,1 |
| 30. Liban | 20 | - | - | 28 | 79 | 1,1 |
| 31. Libia | - | - | - | 7 | 27 | 0,4 |
| 32. Malezja | 15 | 2,0 | 9,3 | 8 | 57 | 2,3 |
| 33. Malediwy | 36 | - | - | 21 | - | 0,1 |
| 34. Mali | 102 | 72,3 | 90,6 | 64 | 22 | 10,6 |
| 35. Mauretania | 81 | 25,9 | 63,1 | 40 | 16 | 2,0 |
| 36. Maroko | 59 | 2,0 | 14,3 | 19 | 39 | 4,8 |
| 37. Mozambik | 94 | 37,8 | 78,4 | 70 | 12 | 15,4 |
| 38. Niger | 99 | 60,6 | 85,8 | 63 | 31 | 10,8 |
| 39. Nigeria | 76 | 70,8 | 92,4 | 60 | 15 | 121,5 |
| 40. Oman | - | - | - | - | 33 | - |
| 41. Pakistan | 65 | 17,0 | 73,6 | 24 | 12 | 122,0 |
| 42. Palestyna | - | - | - | 45 | 14 | 1,7 |

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 |
|---|---|---|---|---|---|---|
| 43. Senegal | 84 | 22,3 | 63,0 | 12 | 27 | 7,6 |
| 44. Sierra Leone | 95 | | 74,5 | 68 | 13 | 4,5 |
| 45. Somalia | - | - | - | - | - | - |
| 46. Sudan | 54 | - | - | 40 | 15 | 16,5 |
| 47. Surinam | 23 | - | - | 70 | 32 | 0,3 |
| 48. Syria | 29 | - | - | 11 | 17 | 2,1 |
| 49. Tadżykistan | - | - | - | 64 | 16 | 4,7 |
| 50. Togo | 72 | - | - | 32 | 28 | 1,8 |
| 51. Tunezja | 39 | 2,0 | 6,6 | 7,4 | 42 | 0,7 |
| 52. Turcja | 21 | 3,4 | 18,7 | 20 | 49 | 13,2 |
| 53. Turkmenistan | - | - | - | 58 | - | 2,9 |
| 54. Uganda | - | - | - | 35 | 20 | 9,9 |
| 55. Uzbekistan | | | | 28 | 16 | 7,6 |
| 56. Zjedn. Emiraty Arabskie | 34 | - | - | - | - | - |

**HPI** – pozycja państwa w rankingu według Human Poverty Index, **KLU** – % populacji żyjącej poniżej Krajowej Linii Ubóstwa, **1 USD/dz**. (2 USD/dz.) – % populacji z wydatkami poniżej 1 USD (2 USD) dziennie, **Dostęp** – % populacji mającej dostęp do usług finansowych
Źródło: opracowanie własne na podstawie: Obaidullah, Khan (2008, s. 60-65), *Human* (2007, s. 238-240), *Key* (2009, s. 12-13).

Zjawisku ubóstwa muzułmanów towarzyszy m.in. problem ograniczonego dostępu lub niemożności wykorzystania usług finansowych świadczonych przez tradycyjnych pośredników finansowych. Na przykład prawie 72% muzułmanów żyjących w krajach arabskich nie wykorzystuje formalnych usług finansowych. W 56 państwach członkowskich IDB średnio tylko 28% dorosłej populacji, poprzez produkty depozytowe i/lub kredytowe, wykorzystuje ofertę formalnych lub półformalnych pośredników finansowych (Honohan 2007, s. 20) (zob. tabela).

Uzupełnieniem przedstawionych powyżej informacji są dane charakteryzujące skłonność ubogich muzułmanów do wykorzystywania produktów finansowych pozostających w zgodzie z regułami wyznawanej przez nich religii.

Coraz częściej konwencjonalne usługi finansowe, świadczone przez tradycyjnych pośredników, nie wypełniają potrzeb definiowanych przed nimi przez wyznawców islamu, wiązanych z ich zgodnością, z kodem tego wyznania. Fakt ten nabiera szczególnego znaczenia wobec postaw ludzi ubogich, dla których nakazy i normy religijne islamu w sposób bardzo zdecydowany są często czynnikiem kształtującym zachowania we wszystkich wymiarach ich życia. Prowadzone analizy rynkowe wskazują na występowanie dużego popytu w tym obszarze. Na przykład ponad 60% ubogich zamieszkujących obszar Zachodniego Brzegu i Gazy preferuje wykorzystanie islamskich produktów finansowych w stosunku do konwencjonalnych usług, nawet w sytuacji gdy mają one wyższe ceny, w Jordanii 32% badanych wskazuje, że z powodów religijnych nie wykorzystuje konwencjonalnych pożyczek, ponadto 18,6% stwierdza, że kwestia religii jest najważniejszym czynnikiem decydującym o wyborze formy zasilenia finansowego. Około 20% algierskich właścicieli mikroprzedsiębiorstw nie wykorzystuje tradycyjnych pożyczek z powodów religijnych, w Jemenie 40% ubogich wskazuje na chęć wykorzystania islamskich usług finansowych bez względu na ich cenę; 43% syryjskich respondentów podaje powody religijne jako najważniejszą barierę w pozyskaniu mikrokredytów (*Islamic* 2008a, s. 5).

Zaprezentowane dane pozwalają stwierdzić, że:

- świat islamu i jego wyznawcy należą do najbiedniejszych grup ludności, przy czym wśród państw, których mieszkańcy w swej większości praktykują tę religię, możemy spotkać również i takie, które tworzą czołówkę najbardziej zasobnych i najszybciej rozwijających się gospodarek naszego globu (np. grupa państw Zatoki Perskiej),
- biedzie muzułmanów towarzyszy duży potencjał zjawiska wykluczenia finansowego, ograniczającego możliwość wykorzystania przez nich usług świadczonych przez tradycyjnych pośredników finansowych i tworzącego zarazem przestrzeń dla rozwoju idei mikrofinansów jako instrumentu zmieniającego ich status ekonomiczno-społeczny,
- wszechobecne w życiu muzułmanów normy religijne, płynące z nauki islamu, decydują także o ich postawach i zachowaniach wiązanych z wykorzysta-

niem usług finansowych umożliwiających im poprawę warunków życiowych, ma to specjalną wagę dla ubogich wyznawców islamu, dla których jego nakazy i zakazy znajdują bezpośrednie przełożenie na rodzaj i sposób wykorzystania instrumentów finansowych dostosowanych w swej charakterystyce operacyjnej i filozofii funkcjonowania do kodu wyznawanej religii. Sytuacja taka, zdaniem autora, sprzyja rozwojowi islamskich podmiotów mikrofinansowych.

## 2. Islam a ubóstwo

Analizując przesłanki działania islamskich podmiotów mikrofinansowych nie można zapominać, że ich funkcjonowanie bardzo mocno determinowane jest podejściem do ubóstwa reprezentowanym przez islam.

Islamskie pojęcie ubóstwa jest kategorią wielowymiarową, łączoną zarówno z realnym, jak i pozaziemskim życiem muzułmanina. Zgodnie z nauką islamu występuje zasadniczo pięć obszarów aktywności determinujących powstawanie ludzkich potrzeb, których spełnienie staje się celem życia muzułmanów. Są to: religia, jaźń, umysł albo wiedza, potomstwo i rodzina oraz bogactwo. Niezdolność człowieka do realizacji potrzeb wiązanych z przedstawionymi wyżej sferami, zgodnie z doktryną tego wyznania, traktowana jest jako życie w stanie ubóstwa, które to ostatecznie utrudnia albo uniemożliwia (*Definition* 2008, s. 10):

- realizację pięciu filarów islamu (wiara, modlitwa, post, *zakah*, pielgrzymka) wyznaczających drogę do Boga,
- ochronę życia,
- zabezpieczenie odpowiedniego poziomu dostępności do żywności, odzieży, schronienia, edukacji,
- realizację prawa zarobkowania na życie,
- utworzenie rodziny itp.

Islam w swej doktrynie neguje ubóstwo, traktując je jako stan zagrożenia zarówno dla jednostki, jak i społeczeństwa, przed którym każdy muzułmanin powinien się samodzielnie chronić. Religia ta postrzega ubóstwo jako zaprzeczenie wyznawanej wiary, wskazując równolegle, że asceza nie jest traktowana jako sposób zbliżenia się do Boga. M. Obaidullah stwierdza „[...] ubóstwo pozostaje w konflikcie z wzbogacaniem jaźni (*nafs*), które jest jednym z najważniejszych celów Shari'a. Islamscy juryści jednomyślnie wyrażają tezę, że zbiorowym zobowiązaniem społeczeństwa muzułmanów jest troska o zabezpieczenie podstawowych potrzeb ubogich. Staje się to jego racją stanu" (Obaidullah 2008, s. 13).

Muzułmanie, przyjmując ideę społecznej odpowiedzialności za walkę z ubóstwem, swoje działania w tym obszarze opierają na wykorzystaniu idei dobroczynności, której realnym wymiarem jest instytucja *zakah* i *waqf*. Gdy dobro-

czynność owa ma charakter przymusowy i obciąża każdego muzułmanina, nazywana jest mianem *zakah*[4]. Gdy jej rezultatem są stałe i stabilne korzyści płynące np. z fundacji fizycznych dóbr/własności, mamy do czynienia z *waqf*. Fundusze mobilizowane dzięki tym instytucjom, wykorzystywane w walce z ubóstwem, charakteryzują się różną stabilnością. O ile *zakah* traktowane jest jako niestabilne źródło zasilania, którego wartość może zmieniać się w czasie, co utrudnia planowanie i realizację działań wychodzących naprzeciw przyczynom i konsekwencjom zjawiska ubóstwa poprzez niesienie pomocy najbiedniejszym i tworzenie sieci bezpieczeństwa pokrywającej podstawowe potrzeby ubogich, o tyle *waqf* staje się źródłem stabilnych i trwałych korzyści (w tym finansowych), które mogą być przekazywane społeczeństwu. Fakt ten ma kolosalne znaczenie, choćby z punktu widzenia źródeł finansowania aktywności mikrofinansowej (Yusuf al Qaradawi 1999, s. 14).

## 3. Islamski podmiot mikrofinansowy – atrybuty

Islam poprzez swe przesłanie poszukuje równowagi pomiędzy dobroczynnością donatorów a uzależnieniem od niej jej beneficjentów, nakazując kierowanie tej pomocy do osób najbiedniejszych, niemogących zaangażować swojego własnego wysiłku w poprawę statusu ekonomiczno-społecznego. Daje on także jasne zalecenia co do sposobu tworzenia i wprowadzenia w życie strategii walki z ubóstwem opartej na ekonomicznej aktywności ubogich. Wytyczne te stają się podwaliną dla idei działania i operacyjnego kształtu islamskich podmiotów mikrofinansowych. Wskazówki owe opierają się na interpretacji opowiadania o życiu proroka Mahometa (*hadith*), w którym to Mahomet uczy ubogiego, w jaki sposób dzięki swemu zaangażowaniu może pomnożyć swój majątek, a tym samym uwolnić się od błagania o jałmużnę, gdyż ta, zgodnie z kodem islamu, należy się tylko osobom pozostającym w skrajnej nędzy, mocno zadłużonym lub odpowiedzialnym za rekompensatę, lecz mającym trudność w jej spłacie. M. Obaidullah podkreśla, że analiza treści tego opowiadania daje możliwość wskazania najważniejszych cech, jakimi powinien charakteryzować się instrument walki z ubóstwem, którym jest podporządkowany kodowi islamu program mikrofinansowy. Autor ten do atrybutów tych zalicza (Obaidullah 2008, s. 17):

– dostęp najbiedniejszych do pomocy niesionej przez taki program,

[4] *Zakah* (zakat) w swym tłumaczeniu oznacza „oczyszczenie". Jest to określona suma pieniędzy lub rzeczy, którą z tytułu posiadanego majątku musi opłacić/przekazać każdy dorosły muzułmanin. Środki pozyskane z *zakah* są albo bezpośrednio przekazywane ubogim, albo redystrybuowane poprzez odpowiednie fundusze. Obowiązek *zakah* jest jednym z pięciu filarów islamu, a jego przedmiot, podmiot i stawki regulowane są przez Shari'a. Szeroki zakres informacji na temat tej formy dobroczynności można znaleźć między innymi w: Yusuf al Qaradawi (1999).

- ostrożne oszacowanie sytuacji finansowej ubogiego, przy równoległym nacisku na wniesienie przez niego udziału własnego w finansowane przedsięwzięcie,
- transformację nieproduktywnych, jałowych zasobów beneficjenta w aktywa generujące dochody poprzez ich rzetelną wycenę opartą na zasadzie aukcji i włączenie w ten proces lokalnej społeczności muzułmanów,
- priorytet pokrycia podstawowych potrzeb z uzyskiwanych dzięki wsparciu programu dochodów, przy równoległym wymogu lokowania nadwyżek w produktywne aktywa dające możliwość pomnażania pozyskanych środków,
- bezpośrednie zaangażowanie programu w tworzenie kompetencji do realizacji zadań wiązanych z podejmowaną przez ubogiego aktywnością gospodarczą, niesienie pomocy technicznej dla beneficjenta oraz przyjęcie zobowiązania do dobrego zarządzania programem,
- pomoc niesioną beneficjentom programu w postaci niezbędnych szkoleń umożliwiających realizację założonych planów biznesowych i projektów, monitoring osiągnięć oraz powiązanie tych elementów oparte na sprzężeniu zwrotnym,
- transparentny system ujawnień charakteryzujących osiągane efekty i wolność w wykorzystaniu części osiąganych dochodów na pokrycie potrzeb wyższych.

Zaprezentowane wytyczne, choć oparte na przekazie mającym ponad tysiąc lat, w sposób pełny pokrywają się z zaleceniami charakteryzującymi doświadczenia najlepszych praktyk funkcjonowania podmiotów mikrofinansowych na świecie. Dowodzi to, z jednej strony, że korzenie idei mikrofinansowania w islamie są mentalnie i historycznie głęboko osadzone w religijnych przekazach, z drugiej zaś, że formuła operacyjna działania islamskich podmiotów mikrofinansowych jest zbliżona do ich tzw. zachodnich odpowiedników, podporządkowując się zarazem wyzwaniom, jakie przed nimi formułuje kod islamu.

## Zakończenie

Podsumowując rozważania zawarte w treści artykułu warto zwrócić uwagę na kilka problemów.

Po pierwsze – zjawisko ubóstwa nie zna granic geograficznych, kulturowych czy cywilizacyjnych. Stając się wyzwaniem współczesnego świata, jest obszarem oddziaływania wielu rodzajów polityki prowadzonych na wszystkich szczeblach aktywności gospodarczej, społecznej i politycznej.

Po drugie – wśród wielu narzędzi ograniczania przyczyn i konsekwencji zjawiska ubóstwa ważne miejsce zajmuje idea mikrofinansowania. Ideę tę oraz jej praktyczne zastosowanie, przyjmujące postać wszelkiego rodzaju podmiotów i progra-

mów, których celem jest świadczenie usług mikrofinansowych, postrzega się jako ważne i skuteczne narzędzie, implikujące pożądane zmiany w państwach i regionach dotkniętych plagą ubóstwa[5].

Po trzecie – działanie podmiotów mikrofinansowych w sposób istotny jest determinowane przez czynniki kulturowe, w tym i religijne, kształtujące ideowe i operacyjne podstawy ich funkcjonowania. Dobitnym tego przykładem są uwarunkowania prowadzenia działalności przez islamskie podmioty mikrofinansowe podporządkowujące się doktrynie islamu wyznaczającej z jednej strony podejście muzułmanów do ubóstwa, z drugiej zaś wskazujące sposób walki z tym zjawiskiem, oparty zarówno na społecznej odpowiedzialności, jak i promocji aktywności gospodarczej osób ubogich.

## Bibliografia

*Definition of Poverty* (2008), Islamic Relief, Birmingham.

European Commission (2008), *Financial Services Provision and Prevention of Financial Exclusion.*

European Commission (2007), *From Exclusion to Inclusion through Micro Finance. Report 1 – Social and Financial Exclusion Map.*

Gloukoviezoff G. (2004), *The „Caisse d'Epargne" and Households Financial Exclusion. Which Actions Should Be Taken and What Are The Prospects?,* World Savings Bank Institute, World Bank.

Honohan P. (2007), *Cross-Country Variation in Household Access to Financial Services*, World Bank.

UNPD (2007), *Human Development Report 2007/2008 Fighting Climate Change: Human Solidarity in Divided World*, New York.

*Islamic Microfinance: An Emerging Market Niche* (2008a), CGAP Focus Note No. 49.

*Islamic Microfinance A New Approach to Help Small Enterprises* (2008b), Meeting Paper 6-C, The Advisory Group on APEC Financial System Capacity – Building, Hangzhou.

*Key Socio-Economic Statistics on IDB Member Countries* (2009), Statistical Monograph No. 29, IDB.

Obaidullah M. (2008), *Introduction to Islamic Microfinance,* IBF Net Limited, India.

Obaidullah M., Khan T. (2008), *Islamic Microfinance Development – Challenges and Initiatives,* Policy Dialogue Paper No. 2, Islamic Development Bank.

Sunan Abu Dawood, Kitab al-Zakah, Book 9, No. 1637.

Yusuf al Qaradawi (1999), *Fiqh al Zakah a Comparative Study of Zakah, Regulations and Philosophy in the Light of Qur'an and Sunnah*, Scientific Publishing Centre King Abdul-Aziz University Jeddah, Kingdom of Saudi Arabia.

[5] Świadczy o tym ich rola w narodowych i ponadnarodowych programach rozwojowych, definiowanych i realizowanych przez rządy krajowe oraz różnego rodzaju organizacje o zasięgu regionalnym czy światowym.

## POVERTY AS THE DETERMINANT FOR THE FUNCTIONING OF MICRO-FINANCE ENTITIES

**Summary**

The objective of the hereby article is the attempt to present poverty as the determinant for the functioning of Islamic micro-finance entities. The implementation of such defined task is based on: a/the presentation of statistical characteristics of poverty as the phenomenon influencing Muslims inhabiting different regions of the world, b/the approach of religious code of Islam towards poverty and c/indicating how this doctrine influences the idea and operations of the functioning of micro-finance entities.

Reports and documents by the European Commission, the World Bank and its agencies, as well as research works covering problems related to the main issues presented in the article have become basic sources for the information it includes.